

Sådan var det!

Historien om Tisvilde Biograf

Af Birte Forsell

1938 til 1946 - Wadsted

Der fortælles at noget af det første der huskes om biograf i Tisvilde var i gården ved Tisvilde Kro, hvor der blev sat et telt op og vist film. For at høre, om der var nogen, der kunne huske noget mere »fra dengang det var før« med hensyn til biografer i Tisvilde, besøgte jeg Else Frydensberg i begyndelsen af 2004.

Hun fortalte:

Frk. Hansen, konsul Wadsteds husbestyrerinde var med, da han flyttede til Tisvilde. Hun var kun husbestyrerinde, pointerede Else, hvis nogle skulle komme på andre tanker. Wadsted dukkede op i Tisvildeleje som noget af en »fremmed fugl«. Han var en høj flot herre. Der var noget særligt ved ham. Hans påklædning, ja, selv hans cykel var speciel. Der var et eller andet ved baghjulet, en pind, man kunne stå på, når benet skulle svinges op over cykelstangen. Else fortæller, at før biografen kom til, havde der været en rejsende biograf »Lillebil Biograf Hedebo«, der viste film i landdistrikterne. Hun havde set film i Vejby Forsamlingshus, da hun var barn og siger at i Tisvildeleje var det på Jørgensens Hotel, der var forestillinger.

Der fortælles at Wadsted, der havde været dansk konsul i Sct. Petersborg, havde måttet flygte under en togvogn fra Rusland under den russiske revolution i 1917. Han havde to lidenskaber: Beethoven og biograf. Han byggede Tisvilde Bio i 1938 på en del af den grund, hvor han tidligere havde plantet en frugtplantage, Hovedgaden 38.

Selve biografbygningen var som nu, men med tre udgange dér, hvor nu tilbygningen af restauranten er. I pausen kunne folk så gå direkte ud i æblehaven og få frisk luft. Toiletterne lå som en selvstændig bygning på den anden side af biografen. De blev fjernet i 1991 for at gøre plads til parkering af biler, da 'Tyrns Væld' overtog Tisvilde Bio Bistro.

Om sommeren var der to aftenforestillinger, kl. 19.00 og kl. 21.00. Nogle af de lokale havde vinteren igennem haft deres 'faste' pladser, og der kunne nu opstå, om ikke håndgemæng så i hvert fald kraftig ordveksling, når én af »københavnerne« ved en sommerforestilling havde taget en af de lokales hævdvundne plads.

Der var intet problem med de tre sidste »luxus rækker«, for de var nummererede.

Wadsted kunne godt finde på at standse filmen, hvis han opdagede, at nogen uregelmæssigt havde sneget sig ind på de noget dyrere pladser. Der kunne være voldsom trængsel om sommeren i foyeren ved sidste forestilling, da aftenens første gæster skulle ud, og de næste skulle ind. Det er ikke svært at forestille sig, når man tænker på at biografen havde 246 stolepladser! Wadsted stod rolig og havde overblikket, mens han sagde: »Rolig! rolig! Teatret har endnu ikke været udsolgt«

Ud mod vejen ved biografen var der et to meter stort hegn af »udskør«, som en professionel tømrer siger, at det hedder på nordsjællandsk - det træ med bark, der bliver til overs., når man har skåret brædder ud af en stamme. Hegnet gik helt ned til den tidligere »Malerkasse«, sikkert nok lavet til beskyttelse af frugtplantagen; for også på den tid var det en af de store børnefordøjelser at gå på æblerov.

Der var mange i Lejet, der havde hegn af »udskør«, for på hjørnet af Solvej havde Mikhail Ivanoff Ossipoff sit værksted, der bl.a. lavede fiskerkasser. Det er ikke utænkeligt, at han også har været leverandør til Wadsted. De fik sig i hvert tilfælde en god snak en gang imellem på russisk, for Ivanoff var som Wadsted flygtet fra Rusland.

Wadsted klarede selv det hele om vinteren, arbejdsdagen var ikke slut, når sidste aftenes forestilling var forbi, for så cyklede han ud med plakater til næste dags forestilling.

Af Wadsteds dødsbo købte hans husbestyrerinde, Oda Hansen, biografen for 63.000 kr. samt løsøre til 5.000 kr.

Vurderingssummen var 20.000 kr. Hvorfor mon hun skulle betale så meget mere? Det slår selv vore dages difference mellem vurdering og salgssum.

1946 til 1956 - Thuneby

Peter Thuneby og hans kone Elisa fik den 15. september 1946 bevilling til at drive Tisvilde Biograf, som de havde indtil 1957. Hele familien var inddraget i at drive foretagendet. Selv den ældre generation var med, for Elis forældre flyttede fra Næstved til Tisvilde for at hjælpe til. De boede i biografens lejlighed. De fungerede som viceværter og passede rengøringen i biografen og sørgede for varmen. Samtidig bestyrede de en Minigolfbane, der lå mellem Tennisvej og Solvangsvej. Deres yngste søn Kaj var flyttet med, og han var operatør i biografen.

*Peter Thuneby.
Privat foto.*

Indgangen til biografen var som nu i facaden mod Hovedgaden. På begge sider af indgangen hang der udhængsskabe med billeder fra den aktuelle og den kommende film. Lige indenfor i foyeren var billetsalget til venstre, og her var det Elisa Thuneby, der residerede. Billetsalget foregik også fra boghandlerforretningen, som familien Thuneby havde længere henne ad Hovedgaden.

Til højre for døren var der plads til plakater plus en række filmbilleder, og helt inde til venstre i hjørnet var der slik- og issalg. Det var der også i pausen, og Grethe, familiens yngste, husker, hvordan hun nødtvunget måtte gå rundt med en bakke på maven og højlydt falbyde varerne. Det blev ikke bedre af, at børnene drillede hende og kaldte hende »is«.

I foyeren var der et meget smukt mørkt sildebens parketgulv, som blev olieret og derefter rengjort for overflødig olie med savsmuld. Modsat indgangsdøren var der en lang bænk beklædt med grønt skind. Der var to indgange til biografen og ved aftenforestillinger var det biografforpagter Thuneby og operatøren, der var billetkontrollører.

Til højre i lokalet var der opgang til balkonen, hvor der var plads til 20, her kostede en billet 2,50 kr., til venstre var der en trappe op til operatørrummet.

I alt var der, som omtalt, plads til 246 gæster. De tre forreste rækker, som var de billigste, kostede 1,50 kr. De var ganske tæt på lærredet, mere primitive og ikke som de øvrige beklædt med grønt skind. De tre sidste rækker, luksusrækkerne eller »kysserækkerne«, som de med let fnisen blev kaldt, var med ekstra polstring til 2,75 kr. pr. billet.

I vintersæsonen var det mest danske film, der var på repertoiret. Det var dyrt at varme biografen op, derfor var balkonen lukket om vinteren, og der blev kun vist film fredag, lørdag og søndag. I højsæsonen blev der spillet fra tirsdag til og med søndag med to forestillinger pr. dag kl. 19.00 og 21.00.

Thunebys ældste datter, Inge, hentede filmrullerne på stationen. De var pakket i en kasse ombundet af en solid læderrem, og Inge transporterede dem på cykelbagagebæreren til biografen. Ganske flot klaret af en pige på 14 år, når man ved, hvor tunge filmruller er. En anden opgave var at køre rundt til alle de handlende for at sætte plakater op.

Efter konsul Wadsted var det frk. Hansen, der ejede biografen, og det var altid et af Thuneby-børnene, der blev sendt afsted med betaling for leje af biografen. Hun snakkede meget, udfrittede og ville gerne have lidt informationer, og det havde hverken hr. eller fru Thuneby lyst eller tid til at udsættes for.

Frøken Hansen var noget af en eneboer. Hun boede i det hus, som Wadsted byggede. Huset var sortmalet og indhyldet i et vildnis med masser af katte, som nok var frk. Hansens eneste selskab. 'Kattemor' blev hun kaldt, og for os børn forekom stedet og hun selv som lidt af det dæmoniske, vi læste om i eventyrene.

Ved siden af biografen, hvor nu restauranten er, var der blevet en del frugtræer tilbage, og hvert efterår blev der sendt masser af æbler af sted til Græsted for på fabrikken dér at blive lavet til æblemost, fortæller Grethe.

Det var et hårdt slid med boghandel om dagen og biograf om aftenen, så da den 10-årige kontrakt udløb, ønskede familien Thuneby ikke at få den fornyet.

1957 til 1971 - Horsted

Thuneby var stoppet med biografen, og der manglede nu nogle, som ville overtage driften. Brøndgraverens kone, Thora Svensson, og børnene var ivrige biografgængere. Hun selv elskede at gå i biografen, og hun syntes, det var deprimerende ikke længere at kunne se film i Tisvilde. Hun iværksatte derfor en underskriftindsamling for at få sognerådet til at gøre noget ved problemet. Der blev gjort forskellige indsatser for at få gang biografen igen, bl.a. gjorde sangeren Grabowski, der var bosat i Tisvilde om sommeren, et velmenende forsøg, men først i 1957 lykkedes det, da Aage Horsted fik bevilling til at drive Tisvilde Biograf.

*Aage Horsted.
Privat foto.*

For at få nogle flere oplysninger besøgte jeg Aage Horsted's kone, »Lona Horsted, født Spinkler«, som hun præsenterede sig. Hun er en pragtfuld dame på 94 år - og »dame« i ordets egentlige betydning. Det ville være utænkeligt at se Lona Horsted i f.eks. joggingtøj. Hun er en del af »bybilledet« kørende med sit hjælpemiddel rollatoren og altid velklædt med sit fine minkdress.

»Klippet mink, som kun italienerne kan gøre det,« sagde fru Horsted stolt over sin dejlige kåbe.

Som det er sædvane blandt officerer, blev Aage Horsted pensioneret i »ung alder« i 1952. Familien Horsted - Lona, Aage og børnene Ebbe og Jannik - flyttede fra Sydsjælland til Tisvilde i 1956. De flyttede ind på Toftegården og passede den.

I 1957 havde kommunesekretær for Vejby-Tibirke kommune, Karl Lund Aagaard, der var en mand med visioner, ansat Tisvildes første turistchef Jørgen Nash, og ham var der spræl i. Som ung kan jeg huske, at min far grinende fortalte, at Jørgen Nash besøgte samtlige spisesteder i Tisvilde og omegn og fik serveret gratis måltider, for som Jørgen Nash sagde: »Jeg er jo nødt til at vide, hvad jeg kan anbefale turisterne«. Jeg tror ikke, der var så stor forståelse i sognerådet for denne forløber for Politikens »kokkehuebedømmer«.

Om det var sognerådet, der blev træt af Jørgen Nash eller omvendt skal være usagt. I hvert fald foreslog Lund Aagaard, der kendte familien Horsted fra en mere selskabelig omgang, at Aage Horsted skulle være den nye turistchef. At være turistchef var ikke noget lønnet job, men han havde jo sin gode officerspension, som Aagaard udtrykte det. Biografen, der manglede en bestyrer, ville det også være fint, hvis han ville klare. Bevilling skulle sognerådet nok sørge for, og dertil bevilgede sognerådet et eengangs beløb på 1000 kr. til at starte biografen op igen. Sognerådet ville, at der om sommeren skulle køres film hele ugen.

Den første film, der blev vist efter indvielsen, var: »Kongen af New York« af Charles Chaplin. Dengang var det agenter fra de forskellige filmselskaber, der kom på besøg til biografen for at sælge de forskellige film, som var på markedet. En gang om året blev familien Horsted inviteret til Falkoner Centeret i København for at »snuse« til, hvad der ellers kunne komme på programmet. Dengang var der fast pris på leje af filmen.

Det var stadigvæk frk. Hansen som ejede biografen, og som modtog afregningen. Horsted ville gerne købe, men frk. Hansen ville ikke sælge. Familien Horsted flyttede fra Toftegården til lejligheden i biografen, som var noget lille for en familie med to børn, og Horsteds købte derfor »Majorgården« i Holløselund, samtidig med at de passede turist- og biograf-virksomheden. Der var nok at gøre, og mange ting der skulle ordnes, f.eks. kan Lona Horsted huske, at hun selv syede det store velour fortæppe foran lærredet.

Familien drev biografen i 12 år frem til 1969, hvor Aage Horsted, der nu var blevet en ældre herre, mente det var på tide nok en gang at gå på pension.

Tidligere var det »fint« at være biografdirektør, og man kan f.eks. i flere ældre biografser se, at der ved siden af operatørrummet over biografens sal har været en loge for direktøren med frue og eventuelle gæster. Om der har været en sådan direktørloge i Tisvilde Bio, melder historien ikke noget om. Men den er måske senere blevet lavet om til flere rækker til publikum. At få en biografbevilling var dengang et eftertragtet retrætejeb for ældre skuespillere, der nærmest stod i kø for at få bevilling til de store biografser i København eller købstæderne. På landet havde det mest været folk, som kunne klare det »tekniske udstyr«, der fik bevilling.

Foto af biografen fra 1967 er udlånt af René Gudmandsen

Fjernsynet havde »indtaget« de fleste hjem, det var derfor ikke længere så lukrativt at være biografejer. Folk kom ikke længere strømmende til biografen, og det var kun de biografejer eller bestyrere, der havde et »lidenskabeligt« og/eller et godt kendskab til branchen, og samtidig ydede en stor arbejdsindsats, der kunne indtjene en indkomst, de kunne leve af. Det var derfor ikke umiddelbart attraktivt at forpagte Tisvilde Bio.

Tisvilde Bio efter at Morten Schyberg udbyggede den i 1971

1971 til 1990 - Schyberg

I 1970 var Morten Schyberg i gang med optagelser til filmen »Desertøren« for filmselskabet ASA, hvor nogle scener blev optaget i Tisvildeleje. Flere gange om dagen kørte han forbi biografen, der havde ligget tom og øde hen i mere end halvandet år til stor fortrydelse og ærgrelse for egnens biografpublikum. Sammen med sin kone, Annelise, og en kollega, tonemester Arne Lintner, købte han i 1971 Tisvilde Biograf. De havde »forelsket« sig i stedet.

For at høre nærmere om næste periode af Tisvilde Biograf historie kontaktede jeg Morten Schyberg, som jeg vidste havde stået for etableringen af »Kinopalæet« A/S med de 11 biografer i Lyngby Centret.

Morten kom til Tisvilde og besøgte sin gamle virksomhed Tisvilde Bio Bistro, og han var tilfreds med hvad han så. Han medbragte et bånd fra en radioudsendelse, som Hemming Hartmann-Petersen havde lavet i 1972 med titlen »Biografen ved badestedet«. Herfra »huggede jeg en hæl og klippede en tå«, og dermed blev opgaven med at beskrive opstarten på den nye Tisvilde Bio Bistros æra noget nemmere.

Morten Schyberg havde efter flere besøg endelig overtalt ejeren Oda Hansen til at sælge biografen, som han fik for en købssum på 185.000 kr. Morten Schyberg fik 170.000 kr. fra Statens Filmfond og skød selv omkring 150.000 kr. til. Der blev skaffet nyt filmudstyr og sat 150 nye stolesæder i den nyrestaurerede biografsal. Det var meget færre end hidtil, men til gengæld var forholdene så gode i hele salen, at der blev fast enhedspris: 7 kr. for voksne og 5 kr. for børn, og biografgængerne fandt selv deres plads efterhånden, som de kom ind.

Inden starten havde Morten Schyberg udtalt til lokalpressen: »Årsagen til biografdød og krise er sikkert, at de fleste biografer er røvkedelige. Der sker jo ikke noget i dem. Der mangler trivsel. Om det er rigtigt, vil vise sig i sommer. Vi forsøger i hvert fald. Ingen vil kunne genkende den, når den åbner igen. Kun navnet vil være det samme. Den grimme gule »kasse« fra 1938 er blevet ud- og ombygget til en smart, hvid superbioograf-TV-underholdningsstation i Tisvilde«.

Den 12. juni var det færdigbygget og den tidligere biografdirektør Aage Horsted holdt åbningstalen. Succes blev det, der blev kørt to forskellige film på hverdagsaftener – én der henvendte sig til et ungt publikum og én til et mere modent, samt fire forskellige film fredag, lørdag og søndag. I alt 85 film blev det til den sommer med 125 forestillinger, hvor der blev solgt 15.000 billetter på tre måneder. De to forpagtere havde knoklet med at få bygget en ny foyer på siden af den gamle, og i den blev der indrettet kiosk, der foruden biografbilletter solgte slik, is, aviser, frimærker m.m.

Der blev indrettet grillbar, hvor der kunne købes pommes frites, pølser, forårsruller og toast. Forpagterne havde fået spiritusbevilling og kunne som den eneste restaurant i Nordsjælland servere fadøl.

Den gamle foyer blev indrettet med en rigtig gammeldags spiritusbar med spillemaskiner til underholdning af gæsterne efter biograftid.

Forpagterne havde alle deres »rigtige« arbejde ved siden af biograf- og restaurationsdriften, og september 1971 lukkede virksomheden for sæsonen. Sommeren efter var der åbent igen, og den sæson kan sikkert huskes for, at der hver lørdag- søndag som midnatsforestilling blev vist spaghetti-western. Et år efter trak Arne Lintner sig og blev købt ud. Han havde fået en ny kone og andre interesser.

Senere overlod Morten Schyberg foretagendet til Annelise Schyberg, der sammen med Peter Bjerregård fik hele »huset« Tisvilde Bio Bistro til i folks bevidsthed at fremstå som den ultimative sommeroplevelse. Annelise havde mange talenter bl.a. kunstneriske evner, og hendes fantasifulde »bio & madprogrammer« hænger nu mange år efter stadig som dekoration i flere huse her i området. Hun engagerede nogle af de bedste musikere, og stedet blev til »Tisvildeleje Jazz-hus«. Hun lavede filmklub, og Peter serverede tidens »hotteste« menu – plankebøf – så tænderne løb i vand.

Det var dejligt at være ung i Tisvilde og heller ikke så galt at være mere moden, for der var underholdning for enhver smag.

Annelise Schyberg som 'krokone' i sine velmagtsdage

Der blev bygget mere til de eksisterende bygninger og indrettet til den restaurant, det er i dag. Tisvilde Bio Bistro blev »landskendt« i hele hovedstadsområdet, og netop på grund af den store reklameværdi blev navnet bibeholdt (efter råd fra dem der har forstand på den slags), da »huset« blev retableret af »Tyrsvæld« i halvfemserne.

Annelise var en sød, charmerende og dejlig »krokone«, som folk samledes om, men det var et vanskelig og hårdt job at »køre« Tisvilde Bio Bistro netop fordi det er så sæsonbetonet, så i 1987 ophørte restaurationsdriften og »etablissementet« gik i 1988 på den første af mange tvangsauktioner.

Gennem de næste par år var der flere tvangsauktioner og forskellige »værter« i Bistroyen f.eks. den italienske »Ristorante Pulcinella« og senere hen diskoteket »Ballroom«. Biografen viste ikke film i den periode og udstyret forsvandt.

Efterskrift

Her kunne en spændende fortælling om en biograf og kulturinstitution i Tisvilde gennem mere end et halvt århundrede så have været slut på en ganske trist måde. Med en nedlagt biograf og en bygning, der risikerede at lide en lige så krank skæbne som badhotellet oppe på bakken oplevede 40 år tidligere.

Men en gruppe af sande ildsjæle ville det heldigvis anderledes. En biografgruppe blev til sammenslutningen Tyrsvæld og en støtteforening kom også til. Et slidsomt arbejde gik igang og store økonomiske vanskeligheder fulgte. Resultatet er blevet, at vi alle stadig har vores biograf. Den historie fra 1991 til i dag fortæller Birte Forsell i årbogen for 2005.

njl